

Compromís i intel·ligència estètica en l'obra de J.M. Cabané

Durant els darrers anys, Josep Maria Cabané ha dedicat la seva pràctica pictòrica, complementada amb treballs d'instal·lació, als casos més extrems de la barbàrie humana. A partir, sobretot, de les seves investigacions sobre la industrialització científica de la mort, que va arribar a la màxima expressió durant el nazisme, Cabané s'ha esforçat, més que per aportar una visió nova dels fets, a dirigir-se a aspectes com ara la violència, el patiment i l'oblit mitjançant la superfície del quadre. Efectivament, la seva contribució a la qüestió de la representació de la mort sistematitzada s'ha basat en la voluntat de pensar la tragèdia i la destrucció utilitzant el llenguatge de la pintura. Són pintures, no pas assaigs o proclames, i són pintures intel·ligents. Els resultats són commovedors, i d'una bellesa que, per contrast, fan fins i tot més aguts i dolorosos els horrors a què remeten.

La tasca que ha assumit Cabané no es pot considerar fàcil. No és qüestió únicament de superar les dificultats de tipus ètic a l'hora de fer coincidir l'art amb fets tràgics (l'ètica requereix no expressar-se de manera frívola o vulgar al costat d'una tomba, per exemple). Les reticències sobre la poetització de l'horror que s'han articulats després de la Segona Guerra Mundial encara marquen el nostre camí, en part per la dificultat d'estar a l'altura dels fets en el moment de voler reflectir-los (l'estètica requereix ser un bon artista davant de fets que ho mereixen, una exigència senzilla, una mica absurda per òbvia, però necessària). Però l'ètica té una altra cara, ja que també exigeix donar veu i visibilitat als oblidats per resistir a la desmemòria i lluitar contra la perversió ideològica des del terreny de la representació.

J. M. Cabané travessa aquest terreny pantanós amb destresa i seguretat. Sense pensar en termes heroics, valoro la seva ambició, la seva gosadia com a creador i la seva insistència a tractar des de la realitat creativa temes que la majoria dels autors preferirien evitar.

És interessant observar com Cabané, en la gran quantitat d'obres que ha produït des de la seva visita a Mauthausen ara fa quatre anys, tensa la corda entre retratar una cara concreta -la seva trajectòria artística té arrels importants en el retrat- i visualitzar el patiment des de la distància, un procediment no menys adequat. Hi ha un sentit netament pictòric que es pot derivar d'aquesta cartografia a vista d'ocell, ja que ens recorda el sentit de la realitat bidimensional de la tela. Pintura o mapa, tela o guia cartogràfica. Els camps i els guetos (que són, essencialment, camps de concentració urbans que prefiguren la mort) emergeixen com a emblemes monocromàtics, com a obres diferenciades tonalment que ens ajuden a distingir entre el que hi ha dins i el que hi ha fora, el que està tancat i el que és lliure, entre "nosaltres" i "ells", entre els que han estat designats per morir i els que no. La sèrie sobre el gueto de Varsòvia, contorns d'un mapa que repeteix amb insistència, com un record resistent, juntament amb les noves sèries de pintures gairebé "suprematistes" (un terme molt adient) que representen els límits cartogràfics d'altres guetos creats pels nazis, destaquen pel seu impacte visual, pel contrast quasi

abstracte entre to i forma, i per la paradoxa intrigant que estableixen entre la mirada llunyana i l'horror a què remetien.

Una obra, com ja he dit, d'un mèrit extraordinari, certament un dels treballs més destacats que he conegut en els últims anys. L'art de J.M. Cabané és un referent necessari en la pràctica pictòrica dels nostres dies i una lliçó imprescindible sobre el compromís de l'artista contemporani davant les tragèdies infligides pels humans contra altres humans i que han deixat una empremta indeleble en el nostre temps.

Jeffrey Swartz, 2009